(4)

సర్వమంగళ

నిన్ను వెదుక్కుంటూ వచ్చానమ్మా!

—ఇంతదూరం, ఎక్కడో కృష్ణాతీరాన్నుంచి. . . .చల్లని తల్లివి, కష్టాలన్నీ విని, కడుపులో పెట్టుకు ఆదరిస్తావని, నీలో కలిసిపోదామని వచ్చానమ్మా!

. . .సహించారు; మనసులో ఎంత అసహ్యపడుతూ న్నా, బయటికి కనబరచకుండా, ఆదరంతో చూస్తూ, తమ ఔదార్యాన్ని ప్రకటించుకుని, లోకంచేత 'ఆహా' అనిపించు కుని, కోటియజ్ఞాలఫలం దక్కినట్లు, మురిసిపోయినారు : కాని, అర్థంచేసుకుని, అనుతాపంలో పాలుపంచుకోలేని, ఈ లోకా నికి. . .ఎంతదూరమైపోతే మాత్రం ఏ మమ్మా.

నావాళ్లే నాకు కానివాళ్లైనప్పుడు. . . పంచప్రాణాలూ, మమకారం, నిల్పినవాళ్లే, వంచనచేసి తూలనాడినప్పుడు . . . కోరికలు, ఇక ఈ జన్మకు తీరవనే నిరాశ కుదురుకు పోయిన తరువాత. . . బ్రతికి మాత్రం ఫల మే మున్నదమ్మా!

తీరా. . .ఇకఎన్నటికీ కనపడనని తేలిపోయినతరువాత . . . అన్నయ్య, పాపం, తల్లీ తోడూకనుక . . .విచారపడతాడు. నాజీ వితం అంతా అడవినికాచిన వెన్నెల అయిపోయినప్పటికీ . . .నా బాధలన్నీ నేను భరించుకుంటూ, ఇంట్లో చేదోడువాదోడుగా ఉండి, అక్కరకు అడ్డుపడుతూన్నన్ని నాళ్లూ, ఆయనకేమీా చీమంత ఐనా, నా గొడవ పట్టలేదు; ఇప్పుడు మాత్రం, ఇబ్బంది

వచ్చినప్పుడు, ఆదుకునేందుకు మనిషి లేకపోయింది కదా అ
నన్ను తలుచుకుంటాడేమో; అదైనా ఎంతసేపులే . . . వది
కౌగిలిలోకి వెళ్ళిపోయినతరువాత, లోకాన్నే మరచిపోతాడు.

మాచెల్లెలు, జానకా, అభం శుభం దానికి ఏం తెలుసు
దాని పెనిమిటి నాకు చేసిన అపకారం. . . కాదు, ఉపకారం. . .
దానికి తెలిస్తే . . . ఓర్చుకుని, భరించగల జాణతనం. . ఆ
అమాయకురాలికి, పసిపాపకు . . . ఏదమ్మా!

"వయస్సు మళ్ళుతూన్న వాడు . . . కొరక రాని కొరివి. . .
ఆ నికృష్టుడికి, బంగారంవంటి పండుతల్లిని కట్టి పెట్టవద్దు . . ఇది
సుతరామూ కూడదు . . . రెండో పెళ్ళివాడితో అది బావుకు
నేది ఏమిటి" అని నేను పట్టుపట్టి, ఆ సంబంధం మానిపించాలని,
శాయశక్తులా అన్నయ్యతో పోరుపెట్టాను; కాని నామాట విం
టాడ? పిల్ల సుఖపడుతుందట! . . . ఆ మాటకు అర్థం ఉన్నదా
ఆడది సుఖపడటం అంటే ఏమిటో, ఆ మొగరాయుడుకు తెలు
సునా? ముద్దినుసు నగలూ చీరెలూ, ఇనపపెట్టెలో నిండు
సంచులూ చూసుకుంటే కడుపు నిండిపోతుందా? . . . పైగా,
నేను ఇంకా ఏమన్నా అనిపోతానేమోనని . . . 'మొదటి పెళ్ళి
వాడని పిల్లవాడు చిన్నవాడని, లక్షణమయినవాడని . . . నిన్ను
ఇస్తే . . . ఏమైంది చెప్పు . . . ఆయుర్దాయం ఉండాలి, సుఖపడి
అనుభవించే యోగం ఉండాలికాని' . ఈ మాటకు నానోరు
కట్టుపడింది . . . మనసు చిల్లులుపడిపోతే మాత్రం . . . అతనికేం?

— మూడుముళ్ళూ పడ్డాయి. పడ్డ ఆరుమాసాలకే పిల్ల
ఈడేరింది. ఏడసారం, పదమూడో ఏడు సగపాలైనా గడవలేదు

పిల్ల ఏపరికాదు. కాకపోతేనేం, మూడుముచ్చట్లూ తీరినతరు వాత, ఒక్కక్షణం ఉండనిచ్చాడా పిల్లను నట్టింట! గద్ద తన్నుకు పోయినట్టే నేను మళ్ళా నోరుచేసుకున్నాను అప్పుడు కూడా... అన్నయ్యతో, నెమ్మదిగా .. 'ఇంకోసంవత్సరమన్నా ఆగితే మంచిదని బావగారితో ఏలాగైనా చెప్పి ఒప్పించు; పిల్ల కొంచెం రెక్కొంటే కాని, ఇప్పటినుంచీ కాపురం ఏం దిద్దుకుంటుంది. ఇంకో దిక్కులేదు, వంటరిగా ఖాయె ను...' అని బ్రతిమాలుకున్నాను. అన్నయ్యకే ఈ ఊహ తట్టవలసింది... పోనీ, విన్నైనా హర్షించడా అనుకుంటే, ఆలా కాకపోగా, పై పెచ్చు ఎదురు తిరిగి...'ఎంతకాలం నోట్లో వేలు వేసుకు కూర్చుంటా డనుకుంటావు? ఆడదిక్కు లేకనే' గూట దీపం పెట్టేవాళ్ళు లేకనేగా... వెంటనే పెళ్ళి చేసు కుంది... ఏం, తీపెళ్ళిందా ఏం... దానిఈడుకు నేను అమ్మకు కడుపున పడ్డానుట...ఇంకా, ఆయన పుణ్యమా అంటూ మంచి వాడు కనుక, ఇంతకాలం ఆపాడు. మనం చూడటం లేదూ, లోకంలో... వెంటనే... పసుపుబట్టలతోనే తీసుకు వెళ్ళి కాపు రం పెట్టుకున్నవాళ్ళు ఎంతమంది లేరు ?– ఆలా చేస్తేమాత్రం వద్దనగలిగే వాళ్ళమా ? నీమాటల కేంలే ?– నట్టింట కనబడు తూన్నన్నాళ్ళూ ..ఎంత వయసు వచ్చినా, మనకు పసిపిల్లే .. అవతలవాళ్ళ కష్టసుఖాలుకూడా కొంచెం యోచించవద్దూ ..' అంటూ నన్ను గదమాయించి, బావమరదిని వెనక వేసుకు వచ్చాడు. నేను అనేదేముందీ ఇక... అన్నింటికీ తల ఊప వలసినదాన్నేనాయెను! పోనీ, చెప్పిచూసేవా ళ్ళెవరైనా ఉన్నా

రాలంటే, ఇరుపార్శ్వాలా... నా అన్నవారు లేరు. ఇటు మా అన్నయ్యా...అటు మాజానకిమొగుడు పూర్ణయ్య శాస్త్రుల్లూ .. ఎవరియింటికి వారే పెద్దలు !

సరే, ఆకాస్త మొక్కూకూడా తీరిపోయింది. గది అలంకారాలన్నీ ఇరుగమ్మా, పొరుగమ్మా ఎవరో చేయిచేసుకుని కానిచ్చేశారు. నాకు, ఒకమారి తొంగిచూడ్డానికైనా మనసు ఒప్పలేదు. పిండివంటదగ్గర కూర్చున్నంతసేపూ, కంట నీరు పెడుతూనే ఉన్నాను. పొగపోయి కళ్ళు ఎర్రవారిన వనుకున్నారు... పేరంటాళ్ళు. మనసు ఎంత కుమిలిపోతూన్నదో ఎవరూ గ్రహించలేదు... నయమే అదీని !

ఇక... ఆ కాపురం ముచ్చట్లు ఏమని చెప్పేది! మూడు నిద్దర్లూ కాగానే, తెల్లవారితే మంగళవారమయిన, నిమిషం నిలవకుండా తర్లించుకు వెళ్ళిపోయినాడు ... తీసుకువెళ్ళి కత్తుల బోనులో ఇరికించాడు. మెదలడానికి వీలులేదు. కూరనార అమ్మవాళ్ళతోనైనా మాట్లాడకూడదు. మగపురుగుకంట బడరాదు... మా పక్కవీథిలోనే ఉన్నా... మళ్ళా గడపతొక్కనీయలేదు: ప్రాణాలన్నీ దాని మీదే పెట్టుకుని ఉన్నా...పోయి ఒకమారు కంటనైనా చూద్దామంటే, నాకు అసలు పారాగత్తెం ఉందీ?- ఇక, బండిలో కాలు పెట్టబోతూ, నేను మడి గట్టుకుని, ఊరగాయలు సర్దుతూంటే, వెదురుకుంటూవచ్చి, నన్ను కావిలించుకుని... "ఒక్కర్తెనూ ఉండలేనే, రోజూ వచ్చిచూసి వెళుతూండవే అక్కయ్యా! ... మిమ్మల్నందర్నీ విడిచివెళుతూంటే, ఏమిటో తగని దిగులుగా ఉందే...' అన్ని

గాపురమన్నది. నేనూ, అధైర్యపడితే కుర్రది మరీ బెగ్గటిల్లిపోతుం దని, రొమ్ముకు అదుముకుని... సముదాయించాను. చెపుదా మనుకున్న నాలుగుమాటలూ చెప్పక ముందే...అన్నయ్య, బండీవాడు తొందర పడుతున్నాడని వచ్చి మాకిద్దరికీ ఎడబా టులు చేశాడు. పోనీ ఆతరువాత వాడన్నా తిరిగిచూశాడా... నేను అనుక్షణం పోరుతూన్నా... 'ఏముందిచూసేందుకు ..వాళ్ల కాపురం వాళ్లు చేసుకుంటూన్నారు. చీటికీ మాటికీ... ఇట్టే అట్టే మనంగనక వెళుతూంటిమా యెనా, తనమీద ఏం నేరాలు చెపుతూందో... మన కేం దోచిపెడుతూందో అని అని ఆయన అనుమానపడవచ్చును... లేనిపోని కలతలు తెచ్చిపెట్టడం ఎం దుకూ...' ఇలా సాకులు చెప్పి తప్పించుకుంటూండేవాడు.

వారంరోజులైంది - వాకిట్లో ... ప్రొద్దున్నే ముగ్గు వేస్తూండేవేళకు శాస్త్రుర్లు వీభూతి పెండెకట్టుతో ఊడిపడ్డాడు... 'అంబయ్య ఇంకా నిద్రలేవలేదుటమ్మా...' అని రోడ్డుమీద నిలుచునే ఓ పొల్లుకేక పెట్టాడు. పలుదోముపుల్ల తిరి తిప్పి నములుకుంటూ, అన్నయ్య, కేకవిని, లోపలనుంచి వచ్చి .. ఆయన్ను రమ్మని తలవిసిరాడు. మెట్లు ఎక్కుతూ, నావంక మోరపెట్టి...'దానికి కొంచెం నలతగా ఉందమ్మా...చెయ్యి తీరిక అయినతరువాత ఒక్కమారి వచ్చి చూసిపో...' అని, అన్నయ్యతో ఏదో ఈమాటా ఆమాటా ఆడి వెళ్ళిపోయి నాడు.

వినేటప్పటికే నాకు కాళ్ళూ చేతులూ ఆడలేదు. ముగ్గు బుట్ట అక్కడే పారేసి పరుగెత్తాను. పోయిచూద్దునుకదా...

పిల్లని బొత్తిగా లోజెడ్డది. గడపలో కాలుపెట్టి నప్పటినుంచీ మూసినకన్ను తెరవడంలేదుట... ఆయన, ఒంటిపూట ఇంత ఉడకేసుకు తింటూ... దానికి జావకాచి పడేస్తూ... వ్యవహారం ముదిరేదాకా... తీసువచ్చాడు. నన్ను చూసేటప్పటికి, జానకికి ప్రాణం లేచివచ్చింది. ఏముందీ, ఒకరి నౌకరు కావిలించుకుని... దాన్ని చూసి నేను ఏడవా... నన్ను చూసి అది ఏడవా : ఇంతలో అన్నయ్య కూడా వచ్చాడు. స్థితిగతులు తెలిసినతరువాత వాడికీ వెష్టబుట్టింది. ఆపళంగాపోయి డాక్టరును పిలుచుకువచ్చాడు... టైఫాయిడ్ అని తేలింది.

మా యింటికి తక్షణం తీసుకువెళ్దామన్నాను. ఆపిసినారికి ఖర్చు తగ్గడమే కావాలిసింది... వెంటనే సరే అన్నాడు. కాని, ఒకచిక్కు వచ్చింది. మావదినె, కార్యం అయిపోయిన మర్నాడే పురిటికివెళ్ళింది. అన్నయ్య ఆసాయంకాలమే దొరతో సర్కీటు వెళ్లాలట... సెలవు దొరికే నౌకరీ కాదాయెను : మళ్ళా తిరిగి రావడానికి ఏ ఇరవైరోజులో పడుతుంది... అంతవరకూ, రెండోదిక్కు లేకుండా నేను నిభాయించడం ఏలా ? ఏమిటీ చేయడం ఇప్పుడు ? నాకు ఎంతమాత్రమూ ఇష్టమూ లేకపోయినా, ఆ మానవుడు, ఉండమని అనకపోయినా, తప్పిందికాదు : అది, మళ్ళా లేచి ప్రజల్లో పడేదాకా అక్కడే నా కొలువు.

తిరిగివచ్చి, మడిధోవతులుపట్టుకుని వెళ్ళి... వేగిరంస్నానం చేసి వంటచేశాను. అన్నయ్య, మొగమాటం చంపుకుని ఆపూట అక్కడే భోజనంచేసి సాయంత్రం బండికి వెళ్ళిపోయాడు.

క్రమంగా, ఆరోజు కారోజు ముసలాయన రుసరుస మాని, కొంచెం ముఖంవిప్పారి ఉండే ... డు. షడ్రసోపేతం చేసి పెడుతూంటె నాయును; ఏం తీపెళ్ళిందా...వేళకు అన్నీ అమరుస్తూంటే; మొదటిలో మాట పలుకూ లేకపోయినా ఆ టికానాడు, అదీ ఇదీ కనుక్కోడం... భోజనం ముంద లోకాభి రామాయణం వేయడం... ఆపామాషీ లాడటం.. నన్ను నవ్విస్తూండటం .. మొత్తానికి, నా చేత అక్కరకు వచ్చి నట్టే ఉంది: మనిషి కవళికలో కొంతమార్పు కని పించింది నాకుకూడా, మొదట ముళ్ళమీద ఉన్నట్టుండీ, ఎప్పుడు ఇవత పడదామా అని ఉన్నా... పోనుపోను, కొంత బెరుకు తీరింది.

మూడువారాలు గడచిపోయినవి. జానకి జబ్బు మళ్లుమ ఖంపట్టింది. పథ్యం పెట్టి, నేను మా యింటికి వద్దామనుకు న్నాను. కాని, మన యత్నమూ, తానొకటితలిస్తే దైవమొక తలచిందని... కావలసిన కారణార్థం వేరుగా ఉండగా... ఇం కూ, అన్నీ అల్లా ఒనగూడాయి. అన్నయ్య ఇంకోపదిరోజ దాకా రానని, టపా తీసుకువెళ్ళే జవాను చేత కబురంపిం డు. అందాకా అక్కడే ఉండమని జానకి పట్టుపట్టింది. మ మరదికూడా... ఏకళ నున్నదో ... బలవంతం చేశాడ పోనీలే, వాళ్ళు అంత ప్రాధేయపడుతూన్నప్పుడు ... అక్క మాత్రం మించిపోయే దేముంది, ఒంటరిగా ఉండాలిసిందేకద అన్నయ్య వచ్చేదాకా: పోనీ, ఈలోపుగా పిల్లకు జవప దాకా కనిపెట్టుకుని ఉండవచ్చునని... అట్టే బెట్టుచెయ్యకుం మెత్తపడ్డాను.

పడిలేచిందా, అప్పుడే పొయిలాకటకు రానియ్యడానికి నేను ఒప్పుకోలేదు. ఏం గంప చాకిరీ ఉందని? ముచ్చటగా ముగ్గురికి వండి వార్చడం అదోపనా? పైగా, మాతల్లి, లేచి తిరుగుతూండటమే నాకు కొండంత సత్తువ తెచ్చింది. జిహ్వా చచ్చిఉందేమో కావలసినవి అడిగి చేసిపెట్టేదాన్ని...

తిన్నది వంటపడుతూన్న కొద్దీ...బాగా తెప్పిరిల్లి కోలుకుంటూంది జానకి: సంధ్య పడగానే, ముందుదానికి అన్నం పెట్టేనే దాన్ని... అంగట్లో మెతుకులు అంగట్లో ఉండగానే. చెయికడుక్కోడం వ్యవధానం పక్కమీద ఒరిగేది పగలు కునకడానికి వీలులేదేమో, మళ్ళా పొద్దుపొడిచేదాకా ఆదమరచి నిద్రపోయేది. నేను, ఆయనకోసం కనిపెట్టుకుని ఉండి, తిన్నతరువాత... పిండో పాడో నోటకొట్టుకుని, మూతలు పెట్టేసి, వసారా అంచున ఆమాలతీ పందిరికి దగ్గరగా పక్కవేసుకునేదాన్ని: జానకి పక్కగదిలో పడుకునేది ... కటకటాల తలుపు కనుక... పిలిస్తే పలకడానికి అందుబాటు. అయన... ఇంటిముందు ఆరుబయట పడుకునేవాడు.

—అర్ధరాత్రి...చప్పున మెళకువ వచ్చింది. పిండారబోసినట్టు వెన్నెల...ఆలకించి చూశాను: అవతలపక్క, కునిసందులో ... కొంచెం అలికిడి వినపడ్డది: నాళ్ళ నడుమ; దొంగా తోడుమోతూ రావడానికి వీలులేనిస్థలం: ఏమిటా చూద్దా...మని లేచి, మెల్లిగా ఆ వేపుకు వెళ్ళాను:

మందారచెట్లనీడలు పడుతూ నేలంతా, చీకటీ వెలుతురూ మాసికల చదరంగ పాళీలాగా ఉంది. మొదట

ఏమీ కనిపించలేదు, మళ్ళా పరకాయించి చూశాను: చెట్ల చాటున ఎవరో ఉన్నట్టుంది... కాళ్ళు చూచాయగా కనిపించినవి. ఒళ్ళు ఝల్లుమన్నది: గుండె గొంతుకలోకి ఎగదట్టి కెవ్వుమని.. దగ్గు, అరుపు కలిసి... కేక పెట్టాను. నోట...అరవడానికైనా...మాట రావడం లేదు: కాళ్ళు పాతుకుపోయినాయి. వెర్రిభయంలో... రెప్ప ఆడలేదు: గుడ్లు అప్పగించి చూస్తూ నిలవబడిపోయినాను.

— మనిషి తొందరగా నడిచిపోతూన్న చప్పుడు... దొడ్డితలుపు రపేలున పడ్డది: మా మరిది, చెట్టుమాటునుంచి, నిదానంగా, నాదగ్గిరికి వచ్చాడు. నన్ను చూసి.. పోల్చుకోక ముందు ఉలికిపడి...అంతలో తెప్పరిల్లాడు: భార్య ఏమోననుకుని భయపడి ఉంటాడు మొదట : అవతల మనిషిని నేను గుర్తించాను : మాయింట్లో పనిచేసే...ముత్యాలు :

'ఇక్కడ నిలుచున్నావేం...నిద్రలో నడిచివచ్చావా' ఆయన ఏమీ చలించకుండా...మామూలుగా అడిగాడు : నేనేమీ సమాధానం చెప్పకుండా ఊరుకున్నాను. ఒక్కనిమిషం నన్ను పరకాయించి చూసి, 'పోయి పడుకో' అని, ఏదో గొణుగుకుని వెళ్ళిపోయినాడు.

నేను, వెళ్ళి, మళ్ళా మంచంమీద పడుకున్నాను. నిద్ర రాదు...ఆలోచనలన్నీ సముద్రకెరటాల లాగా నన్ను ఆవరించి ఊపివేసినవి. పక్క కుదరక చాలాసేపు అటూ ఇటూ దొర్లాను : ఎంతోసేపటికి కాని, ఎటో అటు పాలుపోయింది

కాదు. నిశ్చయానికంటూ వచ్చిన తరువాతకూడా...తలచుకో వడం, దద్దరిల్లిపోవడం! -ఎలాగై తేనేం, మనసును ఒప్పించాను : జయించానన్న ఉత్సాహంలో...చిరునవ్వు పెదవుల మీద మొలక లెత్తుతూండగానే...జోగి పోయినాను :

—ఎంతో సేపటికి, మళ్ళా మెళకువ వచ్చింది : తట్టి... గిలిగింత పెట్టి లేపినట్లైంది : కళ్ళు తెరిచాను : వెన్నెల మసక వారింది...చుక్క పొడవబోతూంది : చూపు...మరల్చి... ఆ...వేపుకు...సారించాను : నా కాళ్ళదగ్గర...పాదం పట్టుకుని కదుపుతూ...మా మరది కూర్చుని ఉన్నాడు : నాకు, తెలుసును...ఆయన వస్తాడని...అలా అవుతుందని : నాకు, ఇష్టమే కాదూ...

నేను మసలడం కనిపెట్టి...ఆయన, ధైర్యం చాలక... చటుక్కున లేచి నిలుచున్నాడు :ఎక్కడ మనసు మార్చుకుని... బెడిసి పోతాడో అని...నోరు మెదల్చకుండా...ఆవంక చేతులు జాచి...బలవంతంగా పొదువుకున్నాను ..ఆయన్ని సుఖపెట్టడంలో...ఆయనకోసం...నేను, లోకం...నన్నే నేను...మరచి పోయినాను.

ద్వితీయవిఘ్నం కాలేదు...ఆలా అవుతుందేమోనని... ఆయన కుండవలసిన ఆ గుర్దా అంతా నేను పడ్డాను : వారం రోజులు...వరుసగా—

పొరబాటుకాదు...తెలిసి చేసినపనే ..నన్ను మోసగించ లేదు...ఆయన...మొగమాటపడకపోతే .. నేనే బలవంతంచేసే

దాన్ని...అవునమ్మా...ఆపరిస్థితి అలాటిది ! ఏం.. నీకుకూడా ఈ మాటంటే ఆశ్చర్యం వేస్తూన్నదా ? కళ్ళుకానరాని కండ కావరంతో... అప్పుడు పోతరించిపోయి . ఇప్పుడు ఇంకోవేషం వేస్తూంది...ఇది... ఎంతకైనా తగిందే... తెగించిపోయిన తరువాత...అని అనుకుంటూన్నావా ?—కాదమ్మా, కథ సాంతం విను...

వారంరోజులు దాటేనతరువాత... అనుకున్నదానికన్న ముందరగానే, అన్నయ్య తిరిగివచ్చాడు : నేను...మళ్ళా మా యింట్లో...గృహప్రవేశ మైనాను : అప్పటికి జానకి బాగాలేచి తిరుగుతూ, దానిపని అది చేసుకునే ధోరణిలో పడ్డది.

నెల్లాళ్ళయింది...కొంచెంబెంగగా ఉంది :

రెండోనెల... అనుమానంగా...అవునా, కాదా అని ...ఏలాగో మనసు కుదట పరుచుకుంటూ తిరిగాను :

మూడోనెల... నిశ్చయమయింది : కొంప నిలువునా కూలిపోయింది- అన్నయ్యకు కూడా ఆచోకీ తెలిసింది :

ఏంచేస్తాడు, పాపం... నన్నా గద్దించి అడగలేడు... ఎవరితోనన్నా చెప్పడానికా ... ఇంకా ఏమన్నాఉందా ... వాడలో ఉండనిస్తారా...తల ఎత్తుకు తిరగనిస్తారా? ... దాచడమా ... ఎంతకాలమని?ఎప్పుడో ఒకప్పుడు పాపం బద్దలుకాక తప్పుతుందా?

అయిదోనెల జొరబడేదాకా...ఏంచేయాలో తోచక... కాలుకాలిన పిల్లిలాగా...నిలిచినచోట నిలవకుండా ... నానా

హైరానా పడ్డాడు: ఇక, ఒకక్షణం తామసించడానికి వీలు లేదు...అప్పటికే అమ్మలక్కలందరూ ఏలాగో పసికట్టి...గుసగుసలు పోతూన్నారు: అవి ఏమన్నా చెవినిపడ్డవో ఏంఖర్మమో... ఎన్నడూ పల్లెత్తి నన్ను ఒక్కమాట సాధారణంగా అనని వాడు ..ఆనాడు ఇంటికి వచ్చీరావడంతోనే రుద్రుడై పోయి నాడు . . . ఒకటని, ఒకటి అనలేదా: అన్నిటికీ ఒడిపట్టి ఊరు కున్నాను.

ఊరుకున్నా నన్నమాటే కాని . . . పైకి, నాకు తరతర బుట్టింది. అంతవరకూ ... ముంచుకువస్తున్నా . . . మనసు ... తుడిచిన పలకలాగా . . . ఏ ఊహా కనపడకుండా . . . అదో మాదిరి మైకంగా ... ఏదోఫలానా అనిచెప్పలేని బాధగా . . . సంతోషంగా . . . ఉంటూవచ్చింది: అన్నయ్య ధూకుడు చూసిన తరువాత ఒకమాదిరి అయోమయంలో పడి పోయి నాను . . . ఏది దారి? . . . అంతటితో ఊరుకుంటాడా . . . పెచ్చుమీరిపోయి . . .రెక్కపట్టుకు వాకిట్లోకి ఈడ్చివేస్తే . . . నేను ఏం కావాలి?

అనుకున్నంతా అయింది . . . గెంటడం తరువాయి . . . కాని, మామరది . . .ఆయన్ను మా అన్నయ్య సలహా అడిగాడట, ఏం చేయాలని . . . అవును గొర్రె కటికవాణ్ణే నమ్ముతుంది! . . ఆయన అడ్డుపక్షి, ఏదో హితబోధచేసి . . అన్నయ్య మూర్ఖం విడువకపోవడంచేత . . తానేఖర్చులన్నీ భరించేపద్ధతిమీద . . ఆరాత్రిరాత్రే . . పట్నంబండికి పంపించాడు.

రైలుదిగగానే... నన్ను తీసుకు వెళ్ళడానికి స్టేషనుకు వచ్చిన బుక్ఖా దొరసాని వెంట ఆస్పత్రికి వెళ్లాను. మా మరిది ... వాళ్ళకు, నేను బండి ఎక్కగానే టెలిగ్రాం ఇచ్చాడట...

మళ్ళా ఏడునెల్లకు ... ఇవతలపడ్డాను ... నా బంగారు తండ్రిని, వాళ్ళు...ఏంచేసుకున్నారో...ఎవరికి పెంచుకోనిచ్చారో...భూమిమీదపడగానే...వాడికీ నాకూ ఈ జన్మకు రుణం తీరిపోయింది!

ఎల్లకాలం.., వాళ్ళుమాత్రం ఉండనిస్తారా?-నాకు మళ్ళా మా ఊరు వెళ్ళాలంటే...మొగం చెల్లడంలేదు. ఎప్పుడు బయలుదేరుతావని అన్నయ్య ఉత్తరం వ్రాశాడు ... నేను మెదలకుండా ఊరుకున్నాను. అప్పుడు, ఆయనే స్వయంగావచ్చి ...తీసుకువెళ్ళి యింట్లో దిగవిడిచాడు.

వదినె...నెల్లాళ్ళక్రితమే పిల్లనెత్తుకుని వచ్చింది, అన్నయ్యవెళ్ళి భారసాల చేసుకుని ... నెల వెళ్లకముందే ... తీసుకువచ్చాడట. వచ్చానా..నాతో, మావాడూ మాట్లాడ లేదు..సరే, మావదినె, నన్ను చూడగానే మొగం పక్కకు తిప్పుకొని గదిలోకి వెళ్ళిపోయింది. చెప్పరానిదానికన్నా కనా కష్టమైపోయినాను.. తెల్లవారి లేవడంతోనే నేను కంటబడితి నాయెనా, ఇద్దరి ముఖాలూ మటమటలాడిపోయేవి, అయితే, అన్నీ అమర్చిపెడితే, .విస్తరి ముందరికివచ్చి. .ఎంచులుపెడుతూ .సుష్టుగా భోంచేయడానికి . . అప్పుడు మాత్రం. .ఏ అడ్డం లేదు; అందుకు పనికివస్తాను.

నామీద దయతలచి ఉంచుకున్నారా?. .చాకిరీకి మనిషి తేరగా అమిరిందిగనుక .ఎలాగో సరిపెట్టుకుంటున్నారు. మా వదినె. .ఆరాణీ, అసలు మంచినాడే అంతంతామెను . ఎన్నడూ అవతల చెంబు ఇవతలపెట్టిన పాపాన పోయిందా. .అందులో, బాలింతరాలు. అన్నయ్యకు ఆవిడ కాలు క్రిందపెడితే ఎక్కడ అరిగిపోతుందోనని. .ఎంతభయం?

నేనూ. . బాలింతరాలనే కానూ. .కాని . . నా ముద్దు ముక్కలు చేసేది ఎవరు? ఆ మాట తలవటానికైనా . ,వీలుందా?. .ఒళ్ళు భారకించినా. .ఎంత ఓపిక లేకపోయినా. . వేళకు లేవకుండా, కొంచెం బద్ధకించి మూలిగానో, ఇక అవి దెప్పుళ్ళు కావు. . సాధింపులుకావు .నాతల్లో! గుండె చిక్కం కట్టిపోయింది. ఎంతకైనా తల ఒగ్గవలసినదాన్నేగా.

'నాకంట నరుడు పడరాదు, నరుడి కంట నేను పడ రాదు'. .ఇలా రెండునెల్లు పైగా . . రాణీవాసమైపోయింది నా బ్రతుకు. వెలుపల సావడిలోకైనా వచ్చేదాన్ని కాదు. అన్నాళ్లు గడపదిగితే, ఒట్టు!

ఇక, లోకం. .

•

పాడులోకం. . వేలు వంచడానికి సందుదొరికితే ఊరుకుంటుందా. .గోరంతలు కొండంతలుచేసి, దుయ్యబట్టుకోక మానుతుందా? ఒకకంట్లో సున్నం. . రెండోకంట్లో కారం. .

అన్నయ్యాను. .పరమయోగ్యుడికి ఇంత కష్టంవచ్చిందా. • అయ్యో పాపం. .అని ఊరడించింది,

ఇంతకూ కారకురాలినికదా అని . . ఈ కులనాపకు రాలిని పడదిట్టింది:

తిడుతూన్న ఆనాలికే . . మామరది . . మహానుభావుడు, ఆపత్తులో అడ్డపడ్డాడని ఆయన్ను అందలాన పట్టింది: అయినా, అది ఎంతవరకు నిజమోలే . . నోరు మాటాడుతూంటే నొసలు వెక్కిరిస్తూన్నప్పుడు . . దేన్ని నమ్మడం?

ఇలా . . ఈ అగచాట్లమారి బ్రతుకు . . ఎప్పటికి తెల్లవారనూ అని నాగుండెల్లో రాయిపడ్డది. కాని, ఇంతలో ఏం జరిగిందను కున్నావూ . .

మా జానకికి. . నెలలు నిండాయి. సుఖంగానే చెంబెడు నీళ్లూ పోసుకుని . . తల్లీ పిల్లవాడు గట్టెక్కి ఇవతలపడ్డారు. నక్షత్రదోషం ఏదో రవంత ఉందట, పోవడానికి మూనెల్లో మొగంచూసుకున్నారు. నేను రానన్నా, ససేమిరా కాదు కూడదని, పట్టుబలవంతాన పీక్కెళ్లారు.

మా అమ్మడు పీటలమీద కూర్చొనిఉండగా, చూడముచ్చటై ఒక్కమారు చేయితీరిక చేసుకుని, గుమ్మంలోంచి తొంగిచూశాను . . ఎన్నాళ్లైందో దాన్ని చూసి . .

అది నావంక చూసేసరికి . . ముఖం వెనక్కు లాక్కున్నాను. దాని కంట పడలేక పోయినాను:

ఆశీర్వచనాలైన తరువాత . . పాపణ్ణి పొత్తిళ్లలో పొదివి . . నాదగ్గరకు తీసుకు వచ్చింది జానకి. నేను తలుపుకు చేయిబారజాచి జారగిలబడి . . కంట నీటిబొట్టు పొడమ

కుండా, పళ్ళుబిగినిని నిలుచుని ఉన్నాను. నావాలకం ఏం కని పెట్టగలదు . . . పిచ్చపాడ గట్టు...పిల్లవాణ్ణి నాచేతులో పెట్ట బోతూ. . . ‘వెళ్ళునాయనా . . . అమ్మ ! . . . చూడవే . . . నిన్నుచూసి నవ్వుతున్నాడేవ్, అక్కయ్యా! . . . ఇక నిన్ను వదలడేమోనేవ్, . .తీసుకోవే. . పోనీలే నేను పనికిరాకపోతే. . మీఅమ్మ దగ్గిరకే వెళ్ళు బాబూ. . .’ అని తన ఉబలాటం కొద్దీ . . . ఏమేమో పలుకుతూంది. నాకు . . . ఏలా ఉందని చెప్పనూ? . . .

పక్కను చోద్యం చేస్తూఉన్న పెద్ద ముత్తైదువ ఒకా విడ . . . ‘అవునే, జానకీ . . . వీడిని మీ అక్కయ్యకు ఇచ్చేసి . . . నీవు ఇంకో కొడుకును కనుక్కోవే. . .’ అని. . . ఆమెకు తోచినట్లు. . . హాస్యమాడింది. . .వింటూన్నవాళ్ళు నవ్వారు: నా మనసులో భగభగమన్నది . . జాస్తూన్న చేతులు వెనక్కు నెట్టుకుని . . నీరోడుతూన్న కళ్ళతో వెనక్కు తిరిగాను : అందరి పాయసాల్లోనూ నెయ్యి ఒలికినప్పుడు . . నా వంతుకు దక్కేది . . వచ్చి విషమేనా?

‘కంట్లో నిప్పులు పెట్టుకుంది . . చూసి ఓర్చే నేర్పు కూడానా . .’ జానకి . . మా జానకే . . ఈ మాటలు. . . నావెనకాల అన్నది : . .అననీ, నిండా మునిగినవాళ్ళకేం చలి?

అంతటితో . . ఆకాండ అయిపోయింది: అన్నం నోటికి పోలేదు: మెతుకు ముట్టకుండా . . ఊరికే విస్తరిముందర కూ

ర్చుని లేచాను: దానికేంలే, కడుపు నిండే ఉందికాదూ, ఇవన్నీ చూసుకుంటూ!

ఓ విధంగానా, నాకు వంచన! పులిమీద పుట్ర రేగింది! రాత్రి భోజనాలైన తరువాత, ఒంటిపాటున , . మామరది నాకు, అడ్డంవచ్చాడు: మరి, అధమం ఏమూడు నెలలైనా . . గదిలో పక్క వేయించుకునేందుకు వీలు లేదుగా . . ఎదురు గుండా నేను కనబడుతూంటిని. ఊరుకోవలసినంత కర్మం ఏం వచ్చింది?- ఒకమారు లోకువైన తరువాత . . ఇక . . ఛీ . . మగపురుగులు !

ఎంత స్వాతంత్ర్యంతో నాచెయి పట్టుకున్నా డనుకున్నా వు? ఊరుకున్నాను: ఇంకా ముదరనీ . .

రెండో చెయ్యి . . నా భుజంమీద వేసి . . మెడ మీదుగా వాల్చి నన్ను దగ్గిరకు లాక్కునే . . గృహస్థ మా ర్గంలో . . ఉన్నాడు:

జానకి . . గుమ్మంలోకి వచ్చింది . . మమ్మల్నిచూసి గుడ్లు వెళ్ళుకొచ్చి . . తూలుతూ వెనకి అంగవేసి . . తలుపు రఖీమనిపించి, లోపలపడి కెవ్వు మన్నది.

- మా ప్రబుద్ధుడు, తన ధోరణిలో తా నున్నాడు కాని . . వెనుకా ముందూ చూడటం ఉందా? రానిచ్చాను . . మొదలకుంటా . . అసహ్యించుకుని ముఖం తిప్పేసుకోకుండా . . మరి దగ్గిరకు రానిచ్చాను. మా యిద్దరి పెదవులకీ, నూలువాసి కూడా ఎడం లేదు. అందాకా వచ్చినతరువాత, పిడికిలి ఇనుప

గుండులాగా చేసి, ఎగువకు, గురిగా పళ్ళు కరుచుకు పోయే ట్టు . . గడ్డం చెక్కలయేట్టు . . విరగ బొడిచాను. తగిలే తగలడంతోనే, మళ్ళా కిక్కురు మనకుండా, చాపచుట్టుగా పడి పోయినాడు . . మా మరది . . అంత సత్తువ ఎక్కడనుంచి వచ్చిందో నాకు!

వెనక్కు తిరిగిచూడకుండా . . దూసుకు వచ్చి . . చూ డకుండా రావడంలో . . పారిజాతం చెట్టు మీద పడి, లేచి . . ఎలా పోయిపడ్డానో, మా యింటిదగ్గర పిలవగా, పిలవగా ఓపట్టుకు, మా వదినె . . ఏమిటె సణుక్కుంటూ . . వచ్చి తలుపు తీసి . . నిలవకుండా పోయి, గదితలుపు గడియ వేసుకున్నది — నాకు, ఊరినపుండుమీద ఉప్పూకారం చల్లిన ట్లయింది——అందరికీ నేను భారమే!

అప్పటికి ఈ ఆలోచన లేదు సుమా మతిచెడి, . . మనస్సంతా పాడై పోయి . . క్షోభపడుతూ . . సావడి నాలు గుమూలలా కలయ దిరుగుతూండ గా . . వంకెను, ఒరుపుగా. . అన్నయ్య కోటు . . జేబు కనిపించింది . . చూడగానే . అప్పుడూ, ఈ ఆలోచనతోచింది . . చూస్తూన్నకొద్దీ అది పా దుకు పోయింది. ఒక్కక్షణం ఇక ఆలస్యం చేయకుండా, పర్సు మెల్లిగాతీసి . . కావలసినంత అందులో ఉందో లేదో చూసు కుని, చేతబట్టుకుని . . పిల్లిలాగా అడుగులో అడుగువేసుకుం టూ, ఆ యింటికి . . యింటివాళ్ళకూ . . అంతటితో ఋణం తీర్చుకుని . . వచ్చేశాను.

ఎవరికంటా పడకుండా . . రైల్లో పడి . . రెండు సార్లు, ఎక్కడమారాలో తెలియక, దోవతప్పి . . . వెనుకా ముందూ అయి . . చివరకు . . ఇవాళ అసుర సంధ్యలో . . ఇక్కడ దిగాను,

- దిగి యికాయకిని వచ్చేశానమ్మా, నాలిక పిడచబారి పోతూంది. మా గంగమ్మ తల్లిని చూడండీ . . పచ్చి మంచినీళ్ళన్నా ముట్టకూడదనుకుని. . తీర్థోపవాసఫలం దోవలో నే దక్కించుకు వచ్చాను.

చిరుకెరటాల మీాదుగా. .అనుమానాలన్నీ వొడ్డుకు పరుగెత్తిస్తున్నావా?. .నాకు అంతమాత్రం తెలియదనుకున్నావమ్మా! చెప్పనా?

మా మరదిని ఎందుకు లోబరచుకున్నాననా?-నా కోసం కాదు. .నా చెల్లెలికోసం. వెలిరుచులు మరగి, ఇక దానికి దక్కకుండా పోతాడేమోనని. . దాని జీవితం ధ్వంసంకాకుండా, నన్ను బలి.యిచ్చుకున్నాను. నాకే కోరికఉండి, చెడిపోవాలనుకుంటే . .ఆముసలితాతేనా . . దొరికింది - దేశం గొడ్డుపోయిందా?- తనను వలచివచ్చా ననుకున్నాడు. .యిష్టం వచ్చినప్పుడు, వీలు చిక్కినప్పుడల్లా. .లోకువచేసుకోగల. .ప్రజ్ఞ ఉందనుకున్నాడు . . పాపం. .పిచ్చిబ్రాహ్మడు. ఆ జన్మ అంతేలే'- బుద్ధి వచ్చిందంటావా, ఏమో, నాకు నమ్మకంలేదు. బుద్ధే ఉంటే నీతీనియమం అనేదే ఏమూలైనా ఉంటే-చేసిన పాడుపని ఆసలాతో, ప్రతిష్ఠ సంపాదించుకునేందుకు, పెనగులాడుతాడా? – కన్ను తెరవని పసికూనను కటికవాళ్ళకు అప్పగించనిస్తాడా?

— జానకి. .నేను విరగడై పోయిందే చాలునని. .సంతో
షిస్తుంది. పోనీలే, నామీద జాలితలవడం . . నాకోసం బా
పడటంకన్న . . ఇదేమంచిది. నామీద కోపం అల్లా దాని
మొగుడిమీద ప్రేమను పుట్టిస్తుంది. మాగ్రినిపల్లు అందుబా
టులో లేక పోయినకొద్దీ . . మెడ మరీ సాగుతుంది: ఇంకొ
రికి దక్కిపోతున్నాడని తెలిసినప్పుడు కాని, ఆడదానికి . . మ
వాణ్ని . . తానే సర్వాపోశనం పట్టాలనే తహతహ పుట్టదు :
ఆలా జరిగిందో . . అంతకన్నా, నాకుమరికావలసినదేముందీ?

కన్నతరువాత . . నెలలు మోసినందుకు ఫలం దక్క-
కుండా చేజారిపోయిన తరువాత కాని . . కడుపు తీపంటే
ఏమిటో తెలియలేదమ్మా. పోనిలే . . ఒంటరిగా మాయమై
పోవడంకన్న, తీరని కోరికలన్నా, వెంటతీసుకు వస్తూన్నాను:
అదీ కొంత మేలే కాదూ?

ఎవరిమీద పగ సాధించను . . ఎన్నింటికని ఏడ్వను . .
నాకు లేకపోయినా . . ఇంకోరన్నా . . నామూలాన కుదట
పడి బాగుండటమే పదివేలు !

అన్నయ్య అంటావా- 'పోయి గంగలో కలవనీ—దాని
కిలాటి విపరీతపుబుద్ధి పుట్టినప్పుడే అదిమాకు కానిదై పోయింది
అని మొండిగా అనేస్తాడు : ఒకవేళ . . అనలేక ఊరుకున్నా,
నేర్పే నెరజాణ, మావదినె ఉండనే ఉన్నదిగా!

నేను, ఎవడివెంటనో పడి, దేశాలుపట్టి పోయినాను.
అనుకుంటారు. అంతేకాని . . వాళ్లనోటివాక్యమే ఫలిస్తూన్న
దని . . ఏలాఅనుకోగలరు?

ఇక . . వాళ్లెవరికీ నేను కలలోనైనా కనపడను కాదూ-

'నీది ఇంతదొడ్డమనసా' అని ఆశ్చర్యపడుతున్నావా?- నీ వొక్కతెవేనా, మరి, ఈ ఏడేడు పధ్నాలుగు లోకాల్లోనూ?

మీచెల్లెలు పార్వతికోసం . . మహేశ్వరుడితో నీవు ఆడిన నాటకమే — నేనూ వర్ణించానమ్మా: విన్ను చూసి నేర్చుకున్న దేనమ్మా.

మన ఇద్దరి మనసూ ఒకటి- మన కోరికలు ఒకటి-మన ఇద్దరి పేరుకూడా ఒకటే . . అందుకనే . . నిన్ను వెదుక్కుంటూ వచ్చానమ్మా.